

Verstrekken van informatie

5
HOOFDSTUK

Verstrekken van informatie

Een cruciale taak van de pensioendiensten is het verstrekken van informatie en het geven van advies over wettelijke pensioenen. Hoe ver de informatie- en adviesplicht reikt is verwoord in het Handvest van de Sociaal Verzekerde en wordt aangetoond aan de hand van twee klachten.

De eerste klacht betreft een weduwe die de pensioenleeftijd nadert en informatie vraagt over de mogelijkheid om een pensioen samen te genieten met een ziekte-uitkering. In dergelijk geval moet de pensioendienst niet enkel informatie verschaffen over de onmogelijkheid ziekte-uitkeringen samen te genieten met een rustpensioen en de nodige informatie verschaffen zodat de weduwe op basis van het bedrag van de ziekte-uitkering die ze ontvangt kan bepalen vanaf wanneer ze best haar ziekte-uitkering inruilt voor een rustpensioen (meedelen van de vroegst mogelijke pensioendatum evenals het geraamd pensioenbedrag op die datum). De pensioendienst dient tevens de weduwe te wijzen op de mogelijkheid een overlevingspensioen, beperkt tot het bedrag inzake inkomensgarantie voor ouderen, samen te genieten met een ziekte-uitkering gedurende één jaar. De pensioendienst had verzuimd deze laatste informatie te verschaffen waardoor de weduwe pensioenrechten was misgelopen. In een bemiddeling heeft de Ombudsman Pensioenen bekomen dat vanaf de maand volgend op de informatievraag alsnog een overlevingspensioen beperkt tot het bedrag IGO werd toegekend.

In een tweede klacht wordt aangetoond dat er tevens limieten zijn aan de informatieplicht. De klagster verwijt de pensioendienst (het RSVZ) dat deze haar persoonlijk tijdens het onderzoek van haar rustpensioen niet op de hoogte gebracht had van een wijziging van de wetgeving die in de Ministerraad reeds was goedgekeurd. Betrokkene stelt immers dat wanneer ze op de hoogte had geweest van de nieuwe wetgeving (betreffende de berekening van het minimumpensioen voor meewerkende echtgenoten) die van toepassing geworden is op pensioenen die ingingen vanaf 1 januari 2023 ze haar pensioen, dat als geplande ingangsdatum 1 oktober 2022 (vanaf de wettelijke pensioenleeftijd) had, zou uitgesteld hebben daar de toepassing van de nieuwe wetgeving een hoger pensioenbedrag voor haar tot gevolg zou hebben. De Ombudsman Pensioenen heeft haar uitgelegd dat het te ver gaat haar persoonlijk over wetsontwerpen te informeren. Algemene informatie over de nieuwe wetgeving op de website vanaf het moment dat deze wetgeving definitief is goedgekeurd voldoet aan de vereisten inzake informatieplicht zoals opgelegd door het Handvest van de Sociaal Verzekerde. Daarenboven was de ingangsdatum van de nieuwe wetgeving aanleiding tot een parlementair debat gezien de opmerkingen die de Raad van State geleverd had op het oorspronkelijke wetsontwerp. Zelfs wanneer zij op de hoogte had geweest dat er mogelijk een nieuwe wetgeving van toepassing zou worden was het voor betrokkene niet mogelijk de impact van de toekomstige wetgeving op haar persoonlijke situatie met zekerheid vast te stellen. Niettemin was dit dossier aanleiding voor de Ombudsman Pensioenen om aan het RSVZ te vragen net zoals dit momenteel gebeurt door de Federale Pensioendienst ook op hun site een pagina te wijden aan de pensioenhervormingen waarbij ook melding gemaakt wordt van de wetsontwerpen die reeds door de Ministerraad goedgekeurd zijn (vermelding van de wetsontwerpen met de stand van zaken). Het RSVZ engageerde zich ertoe de zichtbaarheid van het pensioenluik op de website te verbeteren en over te gaan tot het beter in de verf zetten op de site van bepaalde thema's zoals de pensioenhervorming. Het RSVZ meldde wel nooit voorstander te zijn geweest om de burger te veel te informeren over mogelijke nog te realiseren pensioenhervormingen: dit om valse verwachtingen te vermijden. Dit dossier toont aan dat naast het bemiddelen om een fout gepleegd door de pensioendienst te doen corrigeren of een onvolmaaktheid te doen rechtzetten de taak van de Ombudsman Pensioenen er eveneens in bestaat om het vertrouwen van een (toekomstig) gepensioneerde in de pensioendienst te herstellen wanneer hij vaststelt dat de pensioendienst zijn werk correct heeft gedaan.

De feiten

Op 6 januari 2022 bracht mevrouw De Ridder een bezoek aan de Federale Pensioendienst te Brugge: ze vroeg informatie aangaande de mogelijkheid om haar pensioen te bekomen samen met de ziekte-uitkeringen¹.

Aangezien mevrouw De Ridder op 1 februari 2023 de pensioenleeftijd zou bereiken hebben zowel de FPD als het Rijksinstituut voor de Sociale verzekeringen der Zelfstandigen het onderzoek naar haar pensioenrechten vanaf deze datum ambtshalve opgestart.

Uit dit onderzoek van de FPD bleek dat zij vanaf 1 februari 2023 gerechtigd was op een rustpensioen als werknemer van maandelijks 1.563,44 euro bruto en een overlevingspensioen als werknemer van maandelijks 133,35² euro bruto. Zij werd hiervan op 25 oktober 2022 op de hoogte gebracht. Ook het RSVZ trof een beslissing over haar rechten op een overlevingspensioen vanaf 1 februari 2023.

Haar overlevingspensioen als zelfstandige zou vanaf deze datum 235,63 euro bruto per maand bedragen. Echter net zoals in de regeling der werknemers moest er worden nagegaan of dit bedrag volledig kan worden uitgekeerd. Uit deze berekening bleek dat haar overlevingspensioen als zelfstandige niet kon worden uitgekeerd aangezien haar eigen rustpensioen als werknemer reeds hoger was dan het cumulatieplafond in de regeling voor zelfstandigen. Echter in tegenstelling tot de pensioenwetgeving voor werknemers voorziet de pensioenwetgeving voor zelfstandigen dat in dergelijke gevallen een onvoorwaardelijk overlevingspensioen kan worden toegekend.

Dit onvoorwaardelijk overlevingspensioen als zelfstandige wordt gevormd door de pensioenbijdragen voor de loopbaanperiode als zelfstandige tot 31 december 1983 en de levensverzekeringspremies betaald tot vestiging van het pensioenfonds voor zelfstandigen. Dit onvoorwaardelijk pensioen wordt vanaf 1 januari 1984 niet meer geïndexeerd.

Op basis van de informatie die aan het RSVZ meegedeeld werd door de sociaal verzekeringsfondsen waarbij wijlen haar echtgenoot aangesloten was, heeft zij dan ook vanaf 1 februari 2023 recht op een onvoorwaardelijk overlevingspensioen als zelfstandige van 212,02 euro bruto per jaar.

Op basis van deze beslissingen bekwam zij vanaf 1 februari 2023 volgende voordelen:

■ rustpensioen werknemer:	1.563,44 euro
■ overlevingspensioen werknemer:	133,35 euro
■ onvoorwaardelijk overlevingspensioen zelfstandige:	212,02 euro

Aangezien uit de pensioenbeslissingen bleek dat er naast haar rustpensioen ook een overlevingspensioen als werknemer en zelfstandige kon worden toegekend had mevrouw De Ridder evenwel een aanvraag tot het bekomen van die voordelen ingediend op 28 oktober 2022.

Met zijn beslissing van 20 december 2022 deelde de FPD haar vervolgens mee dat zij vanaf 1 november 2022 aanspraak kon maken op een overlevingspensioen als werknemer van maandelijks 771,27 euro bruto per maand. Ook het RSVZ trof een analoge beslissing. Vanaf 1 november 2022 werd haar een overlevingspensioen als zelfstandige toegekend van 546,32 euro bruto per maand. Deze beslissing werd getroffen op 20 januari 2023.

Op haar vraag waarom deze voordelen niet werden toegekend vanaf 1 februari 2022 deelde de Federale Pensioendienst haar mee dat zowel de pensioenwetgeving voor werknemers als die der zelfstandigen voorziet dat om een overlevingspensioen te bekomen hiervoor, behoudens een aantal wettelijke uitzonderingen, een aanvraag moet worden ingediend en dat dit overlevingspensioen pas kan ingaan de eerste dag van de maand volgend op de aanvraag. Hieraan werd toegevoegd dat de wet niet in de

¹ Elk telefoongesprek en bezoek aan de FPD wordt geregistreerd in het elektronisch pensioendossier teneinde een correcte opvolging te garanderen. Als samenvatting van het gesprek staat genoteerd: "Afweging ziektevergoedingen en pensioen."

² Dit is het effectief betaalbaar bedrag van het overlevingspensioen als werknemer rekening houdende met de wettelijk bepaalde cumulatierегeling. Het overlevingspensioen als werknemer moet immers beperkt worden als het gecumuleerd wordt met een eigen rustpensioen. Voor de cumulatie wordt rekening gehouden met alle rustpensioenen en als zodanig geldende voordelen. Het overlevingspensioen mag maar samen met één of meer rustpensioenen worden genoten tot de cumulatiegrens. Die cumulatiegrens bedraagt 110 % van het bedrag van het overlevingspensioen voor een volledige loopbaan. Het bedrag van een overlevingspensioen voor een volledige loopbaan wordt berekend door het bedrag van het toegekende overlevingspensioen te vermenigvuldigen met het omgekeerde van de loopbaanbreuk die gebruikt werd voor de berekening van het overlevingspensioen.

mogelijkheid voorziet -opnieuw behoudens enkele uitzonderingen- om een overlevingspensioen met terugwerkende kracht toe te kennen.

Mevrouw De Ridder bleef echter de mening toegedaan dat zij wel degelijk aanspraak kon maken op het overlevingspensioen als werknemer en als zelfstandige vanaf 1 februari 2022. Ze stelde onvoldoende correcte informatie te hebben gekregen van de pensioendienst en riep daarom de hulp in van de Ombudsdienst Pensioenen.

Zij verwoordde het als volgt: “Ik heb in twee jaar tijd (2020-2022) meermaals telefonisch contact gehad met de pensioendienst. Ook heb ik een bezoek gebracht aan de pensioendienst. Ik werd door de pensioendienst doorverwezen naar mypension. Ik heb mypension dan ook regelmatig geconsulteerd. Dit alles om uitleg te krijgen in verband met mijn pensioenrechten. Welke pensioenrechten kan ik aanvragen? Wanneer moet ik deze aanvragen? Ik werd nergens en nooit door iemand op de hoogte gebracht dat ik recht had op een overlevingspensioen. Dit kon immers gedurende 12 maanden gecumuleerd worden met een sociale uitkering. Concreet verlies ik dus 9 maanden x 1.376 euro = 11 853 euro bruto aan overlevingspensioen. Ook op de pensioenraming staat hierover niets vermeld.”

Bedenkingen

Zowel de pensioenwetgeving voor werknemers als die voor zelfstandigen voorziet dat om een overlevingspensioen te bekomen -behoudens een aantal wettelijke uitzonderingen- een aanvraag moet worden ingediend en dat dit overlevingspensioen pas kan ingaan de eerste dag van de maand volgend op de aanvraag en dat de wet niet voorziet -opnieuw behoudens enkele uitzonderingen- in de mogelijkheid om een overlevingspensioen met terugwerkende kracht toe te kennen.

Op basis van deze wettelijke bepalingen was de beslissing van zowel de FPD als het RSVZ voor wat betreft de ingangsdatum van het overlevingspensioen dan ook correct.

Wij stelden echter vast dat mevrouw De Ridder duidelijk meldde dat zij ziektevergoedingen genoot en zich afvroeg hoe het zat met haar pensioen. Wij stelden dan ook de vraag aan de FPD waarom zij op het ogenblik dat ze de vragen stelde er niet van op de hoogte werd gebracht dat ze het overlevingspensioen gedurende een periode van 12 maanden kon cumuleren met ziekte-uitkeringen en waarom op dat ogenblik geen aanvraag tot het bekomen van een overlevingspensioen werd opgemaakt.

Het Handvest van de Sociaal Verzekerde bepaalt immers niet alleen dat de instellingen van sociale zekerheid verplicht zijn aan de sociaal verzekerde die daar schriftelijk om verzoekt, alle dienstige inlichtingen betreffende zijn rechten en verplichtingen te verstrekken doch ook uit eigen beweging de sociaal verzekerde alle bijkomende informatie te verschaffen die nodig is voor de behandeling van zijn verzoek of het behoud van zijn rechten³. Deze inlichtingen moeten daarenboven nauwkeurig en compleet zijn om de betrokken sociaal verzekerde toe te laten al zijn rechten en verplichtingen uit te oefenen.

Artikel 4 van het Handvest van de Sociaal Verzekerde voegt daar aan toe dat onder dezelfde voorwaarden als het verstrekken van informatie de instellingen van sociale zekerheid ook raad moeten geven in verband met de uitoefening van de rechten⁴.

In een arrest van 23 november 2009 (Cass., 23 november 2009, nr. S.07.0115.F) verduidelijkt het Hof van Cassatie dat de verplichting van de socialezekerheidsinstelling om op eigen initiatief aan de sociaal verzekerde bijkomende informatie te verschaffen die noodzakelijk is voor het onderzoek van zijn verzoek of het behoud van zijn rechten niet onderworpen is aan de voorwaarde dat de verzekerde haar voorafgaandelijk schriftelijk om informatie met betrekking tot zijn rechten en verplichtingen heeft gevraagd⁵.

Voeg daar nog aan toe dat in een vonnis van de Arbeidsrechtbank van Brussel⁶ (Y.T. c/ Belgische Staats, AR nr. 14.608/00, 19de kamer, 28 januari 2004) wordt gesteld dat naar aanleiding van een mededeling door de gepensioneerde van een wijziging in zijn situatie aan de instelling van sociale zekerheid

3 Artikel 3 van de Wet van 11 april 1995 tot invoering van het “Handvest” van de sociaal verzekerde.

4 Artikel 4 van de Wet van 11 april 1995 tot invoering van het “Handvest” van de sociaal verzekerde.

5 Cass. 23 november 2009, S.07.0115.F, *JTT* 2010, 68, andersluidende concl. J. LECLERCQ.

6 Arbrb. Brussel 28 januari 2004, *Soc.Kron.* 2006, afl. 10, 588, noot, bevestigd door Arbh.; Brussel 30 april 2007, *Soc. Kron.* 2008, 566.

deze ertoe gehouden is aan de sociaal verzekerde mee te delen dat hij over de mogelijkheid beschikt een verzoek tot herziening in te dienen als de nieuwe situatie geen voorwerp kan uitmaken van een ambtshalve onderzoek.

De informatieplicht brengt dus met zich mee dat de informatie op eigen initiatief moet worden verstrekt wanneer zij voor de sociaal verzekerde nuttig is om zijn rechten te behouden⁷. Bijkomende informatie moet inderdaad uit eigen beweging worden verstrekt⁸.

Uit deze rechtspraak vloeit dus een verplichting van reactiviteit en proactiviteit voort. De socialezekerheidsinstellingen moeten ervoor zorgen dat de sociaal verzekerden de sociale uitkeringen kunnen verkrijgen waarop zij wettelijk recht hebben. De socialezekerheidsinstellingen mogen niet passief blijven. De socialezekerheidsinstellingen moeten een “actief bestuur” hanteren: ze moeten een actieve rol spelen in de verwerking van de dossiers.

Doch de informatieplicht van het Handvest van de Sociaal Verzekerde impliceert niet dat de instelling van sociale zekerheid in het algemeen, alle sociaal verzekerden moet gaan voorlichten of informeren zonder dat er zich een specifieke individuele vraag of een individueel dossier aandient⁹. Wat in casu ook geen probleem stelt daar er wel degelijk een bezoek van mevrouw De Ridder aan de pensioendienst heeft plaats gevonden waarbij ze vragen gesteld heeft over de mogelijkheid tot het opnemen van haar pensioenrechten.

De FPD heeft bij de ontvangst van mevrouw De Ridder zich blijkbaar enkel gefocust op de vraagstelling op welk moment de overgang kan plaats vinden van vervangingsinkomen naar rustpensioen. Het overlevingspensioen is hier buiten ogenschouw gebleven.

Indien de Federale Pensioendienst mevrouw De Ridder tijdens haar bezoek op 6 januari 2022 geweest had op de mogelijkheid onmiddellijk een aanvraag tot het bekomen van een overlevingspensioen in te dienen dan zou ze vanaf 1 februari 2022 dit overlevingspensioen samen kunnen genieten hebben met haar ziekte- uitkeringen gedurende een periode van 12 maanden.

Voegen we hier nog aan toe dat in het vonnis van de Arbeidsrechtbank van Brussel (Y.T. c/ Belgische Staats, AR nr. 14.608/00, 19de kamer) van 28 januari 2004 tevens gesteld werd dat de tekortkoming aan de informatieverplichting door niet te wijzen op het indienen van een verzoek tot herziening kan worden hersteld door de socialezekerheidsinstelling te verplichten rekening te houden met de nieuwe situatie vanaf het moment dat de socialezekerheidsinstelling op de hoogte werd gebracht van de nieuwe situatie.

Conclusie

Wij hebben aan de FPD gevraagd de rechten op een overlevingspensioen van mevrouw De Ridder te onderzoeken met ingang op 1 februari 2022. Op 7 maart 2023 deelde de FPD ons mee dat hij zich akkoord verklaarde met onze bevindingen en dat de pensioenrechten van mevrouw De Ridder zouden worden herzien met terugwerkende kracht tot 1 februari 2022. Deze nieuwe beslissing werd op 8 maart 2023 getroffen.

Wij hebben dan, aangezien zij eveneens aanspraak kan maken op een overlevingspensioen als zelfstandige, contact opgenomen met het RSVZ met de vraag om eveneens haar overlevingspensioen toe te kennen vanaf 1 februari 2022. Dit gelet op de polyvalentie van aanvragen. Het RSVZ heeft op 20 maart 2023 een nieuwe beslissing getroffen waarbij ook het overlevingspensioen als zelfstandige werd toegekend vanaf 1 februari 2022.

Hierdoor werden dan ook de schadelijke gevolgen van de fout rechtgezet¹⁰. Mevrouw De Ridder ontving immers in de loop van de maand maart 2023 de achterstallige bedragen ten bedrage van 12.748,06 euro (bestaande uit 7.655,63 euro in de regeling voor werknemers en 5.092,43 euro in de regeling voor

⁷ Ook nog eens bevestigd door Arbh. Brussel 13 september 2007, *Soc.Kron.* 2008, 568.

⁸ Arbh. Luik (afd. Namen) 20 maart 2008, *Soc.Kron.* 2012, afl. 5, 241.

⁹ Arbrb. Gent (afd. Kortrijk) 3 september 2015, *Soc.Kron.* 2017, 403.

¹⁰ Dat schadelijke gevolgen kunnen rechtgezet worden in natura (b.v. door het treffen van een verbeterde beslissing) wordt ook bevestigd door rechtspraak: Arbrb. Brussel 28 januari 2004, *Soc.Kron.* 2006, afl. 10, 588 en Arbrb. Nijvel 2 augustus 2011, *Soc.Kron.* 2012, 210).

zelfstandigen) van haar overlevingspensioen voor de periode van 1 februari 2022 tot en met oktober 2022¹¹.

Dit dossier toont tevens aan dat er nog steeds heel wat mensen zijn die niet weten wanneer ze recht hebben op een overlevingspensioen of een overgangsuitkering en dat ze dit in de meeste gevallen zelf moeten aanvragen¹².

Het was dan ook in dat kader dat de FPD op 23 november 2022 een campagne gelanceerd had waarbij ze iedereen -maar in het bijzonder jonge actieven- gesensibiliseerd heeft rond het overlevingspensioen en de overgangsuitkering. De campagne heeft zich voornamelijk afgespeeld op sociale media en wou de toekomstige weduwen en weduwnaars de boodschap geven: we zijn er voor jou. In een sober animatiefilmpje legde de FPD de basisprincipes uit van het overlevingspensioen en de overgangsuitkering. Zie: [Wat te doen bij een overlijden? | Federale Pensioendienst \(fgov.be\)](https://www.fgov.be/nl/overlijden).

Daarenboven werd door de FPD op zijn website <https://www.sfpd.fgov.be/nl/overlijden> meer in detail uitgelegd:

- hoe je een overlijden moet melden;
- wat er gebeurt met de laatste maand pensioen of uitkering;
- waar de huwelijkspartner recht op heeft bij een overlijden;
- wat de gevolgen zijn voor je eigen pensioen of uitkering (als jij al gepensioneerd bent);
- hoe je de belastingaangifte van de overledene indient.

Het campagnemateriaal werd door de Federale Pensioendienst verspreid via intermediairs zoals organisaties voor weduwen(aars), notarissen, begrafenisondernemers. De Ombudsman Pensioenen is verheugd over dit initiatief en meent dat deze proactieve informatie aansluit bij de verwachtingen van de toekomstige gepensioneerden.

DOSSIER 37619

De feiten

Mevrouw Verwest kloeg dat ze tijdens het onderzoek van haar pensioendossier door het RSVZ niet persoonlijk spontaan op de hoogte gebracht was van een nieuw wetsvoorstel dat in de Ministerraad was goedgekeurd. Mocht ze hiervan op de hoogte gebracht zijn dan zou ze haar pensioendatum hebben uitgesteld tot 1 januari 2023. Hierdoor zou ze meer pensioen hebben ontvangen.

Bedenkingen

Op 4 april 2022 werd een persbericht van de Minister van Middenstand op zijn site gepubliceerd waarin gesteld werd dat de Ministerraad op die dag een maatregel had goedgekeurd die de referentieperiode voor de berekening van de voorwaarde om het recht op minimumpensioen te openen voor meewerkende echtgenoten zal aanpassen vanaf januari 2023. Het persbericht luidde als volgt:

¹¹ De achterstallige bedragen van haar overlevingspensioen als werknemer en als zelfstandige voor de periode vanaf november 2022 werden haar reeds vroeger uitgekeerd.

¹² Wanneer de overledene zelf gepensioneerd was, wordt het onderzoek ambtshalve gevoerd door de pensioendiensten.

“Alle meewerkende echtgenoten zullen toegang krijgen tot de berekening van de voorwaarde om het recht te openen op het minimumpensioen.

Alle meewerkende echtgenoten zullen toegang krijgen tot de berekening van de voorwaarde om het recht te openen op het minimumpensioen, omdat de referentieperiode zal worden aangepast vanaf januari 2023 om hen beter te ondersteunen

De Ministerraad heeft vandaag een maatregel goedgekeurd die de referentieperiode beoogt aan te passen voor de berekening van de voorwaarde om het recht op het minimumpensioen te openen voor de meewerkende echtgenoten.

David Clarinval, minister van Zelfstandigen, benadrukt het volgende: “Deze nieuwe maatregel, die in totaal 17.326 begunstigden zou kunnen hebben (waaronder voornamelijk vrouwen), zal de meewerkende echtgenoten (geboren tussen 1956 en 1968) de mogelijkheid geven om toegang te krijgen tot het minimumpensioen. Dit is een stap voorwaarts voor hun sociaal statuut omdat vroeger een hele reeks meewerkende echtgenoten geen pensioenrechten hadden.”

Ter herinnering, het statuut van meewerkende echtgenoot wordt toegekend aan elke partner (gehuwd of wettelijk samenwonend) van een zelfstandige, die effectief medewerking verleent aan zijn of haar zelfstandige echtgenoot/partner (regelmatig of ten minste 90 dagen per jaar), die niet meer dan 3.000 euro per jaar heeft aan persoonlijke inkomsten uit een zelfstandige beroepsactiviteit, die geen inkomsten heeft als werknemer of ambtenaar, en die geen vervangingsinkomen heeft dat hem of haar persoonlijke rechten geeft inzake sociale zekerheid.

Het is pas sinds 2003 en de creatie van hun statuut van “meewerkende echtgenoot” dat zij zich facultatief konden aansluiten bij het “maxi-statuu”, waardoor zij sociale rechten konden verkrijgen, waaronder pensioenrechten. Deze aansluiting werd verplicht gemaakt op 1 juli 2005.

Omdat deze opbouw van pensioenrechten er pas laat kwam, zullen sommige meewerkende echtgenoten, geboren tussen 1 januari 1956 en 31 mei 1968, dus niet kunnen voldoen aan de voorwaarde om een individueel recht te openen op een berekening op basis van het minimumpensioen omdat ze niet voldoende loopbaanjaren gepresteerd hebben die pensioenrechten opbouwen (of 30 jaar).

Om de vele meewerkende echtgenoten te steunen die niet voldoen aan de voorwaarden om een individueel recht te openen op het minimumpensioen, voorziet de nieuwe maatregel de referentieperiode aan te passen voor de berekening van de voorwaarde om het recht te openen op het minimumpensioen. Voortaan zullen de meewerkende echtgenoten, tussen het moment waarop zij gestart zijn bijdragen te betalen (1 januari 2003) en het moment waarop zij met pensioen gaan, een loopbaan moeten kunnen aantonen van ten minste 2/3 van het aantal jaren gepresteerd als zelfstandige of werknemer.

Op dat moment van de publicatie van het persbericht was het pensioendossier van mevrouw Verwest in onderzoek bij het RSVZ. Het RSVZ had immers ambtshalve een onderzoek opgestart naar het rustpensioen als zelfstandige (dus inclusief het onderzoek of er als meewerkende echtgenoot pensioenrechten konden toegekend worden) vanaf 1 oktober 2022 daar zij de wettelijke pensioenleeftijd bereikte op 26 september 2022. De pensioenbeslissing werd haar op 20 mei 2022 betekend door het RSVZ.

Tijdens het onderzoek van haar pensioendossier was mevrouw Verwest nog niet op de hoogte dat een nieuw wetsontwerp reeds goedgekeurd was door de Ministerraad. Mevrouw Verwest stelt dat wanneer ze op de hoogte had geweest van de nieuwe wetgeving (betreffende de berekening van het minimumpensioen voor meewerkende echtgenoten) die van toepassing geworden is op pensioenen die ingingen vanaf 1 januari 2023 ze haar pensioen dat als geplande ingangsdatum 1 oktober 2022 (vanaf de wettelijke pensioenleeftijd) zou uitgesteld hebben daar de toepassing van de nieuwe wetgeving een hoger pensioenbedrag voor haar tot gevolg zou hebben.

Inderdaad een uitstel van haar pensioen tot 1 januari 2023 had tot gevolg gehad dat ze aanspraak had kunnen maken op het minimumpensioen rekening houdend met de nieuwe berekeningsregels die uitgevaardigd zijn voor meewerkende echtgenoten.

Nadat mevrouw Verwest via de pers vernomen had dat er een wetsontwerp was dat een wijziging aanbrengt aan de wijze waarop het minimumpensioen voor meewerkende echtgenoten berekend wordt, wat het geval was op 16 oktober 2022, neemt ze per mail contact op met het RSVZ met de vraag of het mogelijk was om haar pensioen toch te laten ingaan vanaf 1 januari 2023 en dus te verzaken aan haar reeds toegekend pensioen dat ook al effectief was ingegaan en uitbetaald.

Het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekering der Zelfstandigen antwoordde haar op 21 december 2022 dat het niet mogelijk was om te verzaken aan haar pensioen omdat het al ingegaan is (ingangsdatum 1 oktober 2022: het pensioen wordt als effectief ingegaan beschouwd door het RSVZ wanneer het ook tevens voor de eerste keer betaald is) en dat het dus onmogelijk was om het pensioen te laten ingaan op 1 januari 2023.

Vooreerst wat betreft de verzaking:

De Ombudsman Pensioenen lichtte aan mevrouw Verwest toe dat de mogelijkheid tot verzaking aan het rustpensioen als zelfstandige wordt vermeld in artikel 3 van het koninklijk besluit van 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen. Wij citeren: *“Onverminderd de bepalingen van artikel 9, § 1, 3e lid, van het koninklijk besluit nr. 72 kan de gerechtigde op een rust- of overlevingspensioen als zelfstandige of op een als zodanig geldend voordeel deze uitkering verzaken ten einde de toekenning of het behoud, in zijnen hoofde of ten gunste van zijn echtgenoot, van een gunstiger voordeel **in een andere socialezekerheidsregeling** mogelijk te maken. (...)”*

Concreet betekent dit dat een gepensioneerde enkel kan verzaken aan het zelfstandige pensioen op voorwaarde dat dit een gunstiger voordeel in een *andere socialezekerheidsregeling* (bijvoorbeeld een werkloosheidsuitkering, ziekte-uitkering, ...) mogelijk maakt. Dus in andere gevallen is er geen verzaking mogelijk.

Een verzaking aan het rustpensioen als zelfstandige (dat wettelijk gezien effectief ingegaan is) teneinde het pensioen te optimaliseren is dus niet mogelijk.

Er was dus geen mogelijkheid meer om te verzaken aan het pensioen en dit pas te laten ingaan vanaf 1 januari 2023.

Wat de communicatie betreft:

De Ombudsman Pensioenen meldde aan de klagster dat het te ver gaat voor alle pensioendossiers die lopende zijn na te gaan of een wetsontwerp eventueel een impact zou kunnen hebben op het pensioendossier en zo dit het geval is al deze toekomstig gepensioneerden persoonlijk en spontaan te informeren over de lopende wetsontwerpen.

Ook de rechtspraak¹³ stelt dat de informatieplicht van het Handvest van de Sociaal Verzekerde niet impliceert dat de instelling van sociale zekerheid alle sociaal verzekerden moet voorlichten of informeren zonder dat er zich een specifieke individuele vraag aandient.

Wel kan gesteld worden dat wanneer een gepensioneerde een specifieke vraag stelt over toekomstige wetgeving, de pensioendienst dient te vermelden dat dit onderwerp het voorwerp uitmaakt van eventuele toekomstige wetgeving.

Mevrouw Verwest vermeldt in haar klacht dat “Bij de eerste contacten met de pensioendienst ons altijd gezegd is dat wij ons geen zorgen moesten maken over haar pensioen daar alles in orde ging komen en het voordeligste uitbetaald zou worden. Mijn man en ik zelf hebben een eigen zaak reeds van 1975 en ik heb altijd gewerkt als meewerkende echtgenote.... Vanaf 2005 heb ik gewerkt als meewerkende echtgenote in het maxistatuut.”

De Ombudsman Pensioenen heeft haar digitale dossier volledig nagekeken doch is op geen enkel schriftelijk document gestoten waarin deze informatie haar meegedeeld werd.

13 Arbrb. Gent (afd. Kortrijk) 3 september 2015, Soc.Kron. 2017, 403.

Wat er telefonisch al dan niet gezegd is kon de Ombudsman Pensioenen helaas niet nagaan daar de telefoongesprekken niet opgenomen worden en destijds ook niet geregistreerd werden. De registratie van de telefoongesprekken met een korte samenvatting gebeurt nu wel door het RSVZ wanneer het telefoongesprek een aspect bevat dat het RSVZ belangrijk genoeg acht om akte van te nemen. De Ombudsdienst Pensioenen had hier ook voor gepleit.

Op basis van het niet antwoorden op gestelde vragen over toekomstige wetgeving kon de Ombudsman Pensioenen zich bij gebrek aan bewijzen (zelfs geen begin van bewijs: er is enkel de bewering van betrokkene) dan ook niet baseren om een bemiddeling aan te vatten.

Doch in antwoord op een vraag van de gepensioneerde over de toekomstige wetgeving had het RSVZ ook geen concrete informatie kunnen geven daar het RSVZ niet kon weten hoe de stemming in het parlement zou verlopen. Zolang een wetgeving nog niet goedgekeurd werd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers kan deze immers nog veranderen of zelfs niet gestemd worden.

Wat dit punt betreft heeft de Ombudsman Pensioenen aan mevrouw Verwest uitgelegd dat de ingangsdatum van de nieuwe wetgeving, een cruciaal element om de impact van de wetgeving na te gaan, aanleiding gegeven heeft tot een parlementair debat daar de Raad van State opmerkingen gemaakt had over de ingangsdatum van het oorspronkelijke wetsontwerp.

Immers de Raad van State maakte in zijn advies 71 337/1 van 16 mei 2022 de opmerking dat er mogelijks van discriminatie sprake zou zijn vermits er geen terugwerkende kracht was (in de eerste versie van het ontwerp was er nog niet toegevoegd dat het omwille van budgettaire redenen was). In het geval er terugwerkende kracht had verleend geweest aan de nieuwe wetgeving zou deze ook van toepassing geweest zijn op het rustpensioen van mevrouw Verwest zonder dat ze daarvoor haar rustpensioen diende uit te stellen.

De Minister van Middenstand, die bevoegd is voor de pensioenen van zelfstandigen, de heer Clarinval, heeft daarom in de memorie van toelichting de volgende zin toegevoegd waarin hij zegt dat het omwille van budgettaire redenen is dat er geen terugwerkende kracht is:

“De inwerkingtreding zonder terugwerkende kracht is om budgettaire redenen gerechtvaardigd, aangezien terugwerkende kracht een bepaalde impact heeft op deze maatregel. Terugwerkende kracht toepassen zou eveneens administratieve problemen meebrengen voor de overheidsdiensten die belast zijn met de berekening van de pensioenen, met betrekking tot het probleem om de betreffende gevallen terug te vinden en de extra werklust die inherent is aan dit proces van identificatie en eventuele herberekening van het pensioen. Het Grondwettelijk Hof heeft in zijn arrest n°104/2015 van 16 juli 2015 aangegeven dat deze overwegingen legitieme objectieven zijn.”

Met betrekking tot het feit dat deze wet pas uitwerking heeft op de pensioenen die ten vroegste ingaan vanaf 1 januari 2023 en dus niet met terugwerkende kracht heeft de Ombudsman Pensioenen aan mevrouw Verwest meegedeeld dat het Grondwettelijk Hof in een andere zaak (arrest van 16 juli 2015) inderdaad heeft gesteld dat niet terugwerkende kracht verlenen verantwoord kan worden omwille van budgettaire redenen.

Anderzijds is tijdens de bespreking in de Kamer op 27 oktober 2022 door een volksvertegenwoordigster, mevrouw Samyn, nog een amendement ingediend teneinde de woorden “die daadwerkelijk en voor de eerste maal ingegaan zijn vanaf 1 januari 2023” weg te laten. Met andere woorden ook toe te passen op de reeds gepensioneerden.

Uiteindelijk is met 14 stemmen voor en 2 onthoudingen gestemd dat de wet van toepassing is op de pensioenen die daadwerkelijk en voor de eerste maal ingaan op 1 januari 2023. Het amendement werd dus niet weerhouden.

Wat de informatieplicht betreft stelt artikel 3 van het Handvest van de Sociaal Verzekerde wel dat de socialezekerheidsinstellingen ambtshalve algemene informatie moeten verstrekken door een regelmatig geactualiseerd document op te stellen met een beschrijving van de rechten en de plichten van de sociaal verzekerden in de wetgeving die de instelling moet toepassen. Dit gebeurt de laatste jaren hoofdzakelijk via de websites.

Het volstaat dus om te voldoen aan de vereisten inzake informatieplicht zoals opgelegd door het Handvest van de Sociaal Verzekerde dat algemene informatie over de nieuwe wetgeving op de website gepubliceerd wordt vanaf het moment dat deze wetgeving definitief is goedgekeurd. De nieuwe wetgeving dateert van 27 november 2022 (Belgisch Staatsblad 4 januari 2023). Het is dan ook vanaf deze datum dat van het RSVZ verwacht wordt dat de informatie zeker gepubliceerd wordt op de website. Deze informatie is te vinden op de website van het RSVZ onder de rubriek Frequently Asked Questions (FAQ). Zie: <https://www.rsvz.be/nl/faq/wanneer-heb-je-recht-op-het-minimumpensioen-meewerkende-echtgenoot>.

Wat betreft het verstrekken van informatie over toekomstige wetgeving stelt de Ombudsman Pensioenen die een helicopterview heeft over het pensioenlandschap wel vast dat de Federale Pensioendienst voortaan op de homepage van zijn website een rubriek “Aangekondigde pensioenhervorming. We volgen het voor u op!” heeft. Hierop staan de recente wetswijzingen gebundeld en wordt eveneens melding gemaakt van wetsontwerpen die reeds door de Ministerraad zijn goedgekeurd en welke nog door het parlement dienen behandeld. Er wordt zelfs vermeld welke hervormingen het niet gehaald hebben.

Deze informatie komt volgens de Ombudsman Pensioenen tegemoet aan wat heel wat (toekomstig) gepensioneerden aan informatie verwachten. Immers wanneer de (toekomstig) gepensioneerden enkel kennis kunnen krijgen via de officiële website van de pensioendienst vanaf het moment dat een wetgeving definitief gestemd en gepubliceerd is, is het risico groot dat de (toekomstig) gepensioneerden zich gaan baseren op informatie die ze elders op het internet vinden (en dus niet bij de officiële instantie) met een risico op fake news. Ook is het zo klaar en duidelijk voor de (toekomstig) gepensioneerden welke wetten reeds gestemd zijn en welke nog door het parlement dienen behandeld te worden.

Anderzijds vereist dit wel dat de toekomstig gepensioneerde correct de disclaimer leest dat het ontwerpen en voorstellen van wetgeving betreft die nog niet gestemd zijn.

De Ombudsman Pensioenen vroeg bijgevolg aan het RSVZ of het niet wenselijk zou zijn een afzonderlijke pagina op hun site te wijden aan de toekomstige en de recent gerealiseerde pensioenhervormingen.

Het RSVZ antwoordde dat er momenteel reeds onder de rubriek “FAQ” een link te vinden is naar een pagina over de pensioenhervormingen met als titel “Wat betekent de pensioenhervorming voor jouw pensioen?”.

Het RSVZ voegt daar wel onmiddellijk aan toe te erkennen dat de zichtbaarheid van deze pagina niet optimaal is.

In navolging op de door de Ombudsdienst Pensioenen gestelde vraag zal de communicatiedienst van het RSVZ begin 2024 de zichtbaarheid van het pensioenluik op de website verbeteren en overgaan tot het beter in de verf zetten op de site van bepaalde thema’s zoals de pensioenhervorming.

Anderzijds meldt het RSVZ nooit voorstander te zijn geweest om de burger te veel te informeren over mogelijke nog te realiseren pensioenhervormingen; dit om valse verwachtingen te vermijden.

Conclusie

We besluiten dat naast het bemiddelen om een fout gepleegd door de pensioendienst te doen corrigeren of een onvolmaaktheid te doen rechtzetten een even belangrijke taak van de Ombudsman Pensioenen er in bestaat om het vertrouwen van een (toekomstig) gepensioneerde in de pensioendienst te herstellen wanneer hij vaststelt dat de pensioendienst zijn werk correct heeft gedaan. Meermaals dient de Ombudsman Pensioenen in dit kader fake news te ontcrachten.